

UVODNIK

Zveza slovenskih društev za boj proti raku je z 11 regijskimi društvi med nevladnimi organizacijami najstarejši in pomemben nosilec preventivnih dejavnosti na področju rakavih bolezni. Naše osnovno poslanstvo je skupaj z regijskimi društvi prispevati k ustvarjanju take slovenske družbe, v kateri ne bo nihče zbolel ali umrl za rakom zaradi lastne nevednosti ali zaradi brezbržnosti države. Od ustanovitve izvajamo programe za preprečevanje raka, ki so namenjeni otrokom in mladostnikom v osnovnih šolah, dijakom v srednjih šolah, odraslemu prebivalstvu, zdravnikom, zdravstvenim sodelavcem ter profesorjem in predavateljem zdravstvene vzgoje.

Raziskave so pokazale, da bi bilo mogoče skoraj polovico vseh rakavih bolezni preprečiti z zdravim življenjskim slogom, cepljenjem, redno udeležbo v presejalnih programih za raka, pa tudi z življenjem v čim manj onesnaženem bivalnem in delovnem okolju. Nasvete, kako živeti, da bi si vsakdo kar najbolj zmanjšal lastno ogroženost z rakom, seveda ob podpori države, navaja Evropski kodeks proti raku. Nastal je že leta 1986; do sedaj je bil že večkrat posodobljen z novimi dognanji, nazadnje leta 2014. Takrat smo si zadali nalogo, da na naših seminarjih po začetni predstavitvi celotnega kodeksa natančneje pregledamo posamezne nasvete in razloge zanje.

Letošnji seminar v spomin dr. Dušana Reje namenjamo razlogom za sedmo in deveto priporočilo prenovljenega Evropskega kodeksa proti raku. Sedmo priporočilo svetuje, da se čim manj izpostavljajte sončnim žarkom, saj povzročajo kožnega raka, deveto pa, da ugotovite, kakšno je sevanje radona pri vas doma in ukrepate, če je preveliko. Glede na to, da od vseh vrst sevanja zdravju ne škodujeta le sončenje in radon, smo se odločili program zastaviti širše in pregledati še nekatere druge vrste sevanj, njihove zdravstvene posledice, pa tudi lastnosti, ki so uporabne v medicini.

V dopoldanskem delu seminarja bodo predavatelji opisali vrste sevanj, njihove biološke učinke in uporabo v medicini za diagnostiko in zdravljenje. Največ sevanja, ki smo mu izpostavljeni, je naravnega izvora. Glavni vir je plin radon, ki izhaja iz zemeljskega površja in ga vdihavamo v bivalnem in delovnem okolju. Pomembnejša od naravne obsevanosti pa je obsevanost z umetnimi viri ionizirajočega sevanja, ki jo je človek deležen v medicinskih, diagnostičnih in terapevtskih posegih. Diagnostična in intervencijska radiologija ter intervencijska kardiologija povsod na svetu prispevajo največji delež k obsevanosti prebivalstva zaradi človekove dejavnosti. Na seminarju bomo največ zvedeli

o tem, govor pa bo tudi o zdravljenju z obsevanjem, radioterapiji, kjer se ob konvencionalnem zdravljenju s fotoni uveljavlja zdravljenje s protoni.

Naprave, ki so vir neionizirajočih elektromagnetnih sevanj, so tako prodrle na vsa področja človekovega življenja, da si ga brez njih skoraj ne moremo več predstavljati: od njih so odvisne telekomunikacije, industrija, promet, znanost, medicina in celo gospodinjstva. Njihova uporaba je samoumevna, jo pa povsod spremlja vprašanje, ali in koliko vedno večja izpostavljenost električnim in magnetnim poljem prispeva k ogroženosti človekovega zdravja, med drugim tudi tveganjem rakavih bolezni. Pri tem seveda ne smemo spregledati, da dolgotrajna izpostavljenost sončnim žarkom, ki v elektromagnetnem spektru zavzemajo tako mesto med ionizirajočimi kot neionizirajočimi sevanji, povzroča nemelanomskega kožnega raka in kožni melanom, ki prispevata največji delež k javnozdravstvenemu bremenu raka zaradi vseh vrst sevanj skupaj. Kljub številnim koristim, ki jih prinašajo nove tehnike, so lahko nekateri vplivi na zdravje in okolje tudi škodljivi. Zato je osnovno poslanstvo varstva pred sevanji seznanjati ljudi z realnimi nevarnostmi, s previdnostnimi ukrepi pri izpostavljanju sevanju, vse z namenom, da je neželenih posledic obsevanosti čim manj ali da so čim blažje.

Popoldanski program seminarja je po prikazu epidemiologije rakov, povezanih z različnimi vrstami sevanj, namenjen prikazu povezanosti sevanj in raka. Izmed rakov, ki lahko nastanejo zaradi izpostavljenosti ionizirajočemu sevanju iz okolja, prejšnje obsevanosti zaradi diagnostičnih radioloških in nuklearnomedicinskih preiskav, smo izbrali raka ščitnice. Govorili bomo še o ultravijoličnem sevanju in posledicah čezmernega sončenja, nemelanomskem kožnem raku in kožnem melanomu.

Na koncu bomo izvedeli, kakšne so možne pozne posledice obsevanja zaradi zdravljenja raka, preživelega v otroštvu. Čim uspešnejše je zdravljenje, daljša je namreč pričakovana življenjska doba nekdanjih bolnikov, s tem pa se seveda veča tudi verjetnost, da doživijo pozne posledice zdravljenja. Pri njih se prepletajo telesne, čustvene in socialne spremembe.

Zveza slovenskih društev za boj proti raku se zahvaljuje vsem predavateljicam in predavateljem ter sponzorjem, ki ste sodelovali pri pripravi in izvedbi 27 – Rejevega seminarja, pa tudi vsem, ki ste se ga udeležili.

Maja Primic Žakelj

predsednica Zveze slovenskih društev za boj proti raku